

Amerikaanse Oeverloper te Antwerpen-Linkeroever in augustus 2011

DAVID BILLY HERMAN & JORIS ELST (BAHC)

BAHC

Tijdens de middagpauze op het Natuurpunt secretariaat in Mechelen worden onder de aanwezige vogelaars regelmatig de zeldzame vogels van Nederland aangekaart. Gaat het niet over een Roodkeelstrandloper *Calidris ruficollis* dan is het wel een Kaspische Plevier *Charadrius asiaticus*, een Groene Bijeneter *Merops persicus* of een Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea*. Zo ook in de eerste week van augustus, toen een adult zomer Amerikaanse Oeverloper *Actitis macularia* werd ontdekt in Rilland, net over de Belgische grens. Ik zei tegen Gerald Driessens dat een ontdekking van deze soort mij weinig zou opwinden omdat ik maar al te veel ervaring had met die soort in het buitenland. "Neen, ik wil die soort hier absoluut niet vinden" grapte ik nog... Verkeerd statement.

Op donderdag 4 augustus, besloot ik om na de werkuren naar Linkeroever te trekken om planten te zoeken. Of hoe een doordeweekse dag een absoluut hoogtepunt in mijn vogelkijkerscarrière werd. Het plan was om een reeks specialiteiten te gaan zien startend in de omgeving van Blokkersdijk. Een van de doelsoorten op het programma was Doorschijnend Sterrenkroos *Callitriche truncata* dat aan de zogenaamde Middenvijver (vroeger 'Het Rot') zou voorkomen. Daar aangekomen bleek het gebied niet zo makkelijk te betreden. Het was zelfs zo dat ik me op een bepaald moment genoodzaakt zag één van de grachten te doorwaden om op de juiste plek te geraken. Aan de overkant gekomen vloog al snel een oeverloper *Actitis spec.* op. Met de vogel van Nederland nog fris in het geheugen kon ik maar beter goed kijken. Het bleek echter een gewone Oeverloper *A. hypoleucos* te zijn. Kort daarop vloog een tweede vogel op. Ook deze werd gedetermineerd als Oeverloper.

Concentratie! Sterrenkroos.

In mijn ooghoek zag ik een derde 'oeverloper' even fladderen boven het water om dan direct terug op de oever te gaan zitten. Controleren... stilte... ik slikte! "Di...dit kan toch niet waar zijn?!" De vogel keek me aan en knikte met een alarmerende houding verschillende malen op en neer. Ik deed enkele stapjes achteruit want ik stond zonder twijfel veel te dicht. De adrenaline begon te gutsen en een rilling ging door mijn lijf. Mijn verrekijker kon ik niet meer stil

houden en de vlekjes op de borst werden vaag. Ik besloot om Indra Jacobs, die in de buurt was, onmiddellijk te bellen. Als een gek begon ik wartaal uit te kramen, als was het om mijzelf ervan te overtuigen dat ik op een adult zomer Amerikaanse Oeverloper stond te kijken die op nog geen 15 meter van mij zat! Indra kwam aangesneld. Ondertussen probeerde ik met de nodige nervositeit het nieuws wereldkundig te maken. Niet eenvoudig op een plek waar ik nog nooit was geweest en die tevens niet makkelijk te bereiken bleek.

Eind goed al goed, de vogel kon nog tot de invallende duisternis een zestigtal toegesnelde vogelkijkers plezieren met prachtige waarnemingen op heel korte afstand. De regen bleek geen bezwaar. De volgende dag was de vogel tot grote teleurstelling van vele vogelkijkers reeds gaan vliegen.

HERKENNING EN BESCHRIJVING

Adulte Amerikaanse Oeverlopers in zomerkleed zijn onder goede omstandigheden niet moeilijk te herkennen. Kort gesteld is de determinatie al sluitend wanneer je een Oeverloper ziet met 'bolletjes' op de onderdelen. Hierdoor was de beleving van de ontdekking des te intenser omdat in een oogopslag duidelijk was dat het hier deze soort betrof. Er zijn echter andere structuur- en verenkleedkenmerken die worden opgenomen in onderstaande beschrijving.

Grootte en bouw: structuur te vergelijken met gewone Oeverloper: Korte en vrij plumpe steltloper, van grootte tussen Bonte Strandloper *Calidris alpina* en Witgatje *Tringa ochropus*. Vergeleken met Oeverloper was de vogel iets meer gedrongen met een kortere staart. Staartprojectie (deel van de staart voorbij de vleugel) was daardoor opvallend korter. Dit structureel kenmerk is bruikbaar in alle kleden van de twee soorten.

Kop: kruin bruin. Voorhoofd donkerder tot tegen snavel waardoor wenkbrauwstrepen niet boven de snavel samen komen. Donkere zijkruintreep vlak boven wenkbrauwstreep tot net achter oog, te beoordelen aan de foto's wellicht een gevolg van belichting en veerstructuur. Opvallende contrasterende wenkbrauwstreep. Deel achter oog iets langer en vager als deel voor het oog, puntig uitlopend. Teugel en oogstreep donkerbruin. Oogring breed en opvallend helderwit, subtiel onderbroken door teugel en oogstreep. Oorstreek lichtbruin vaag gestreept. Kin en keel vuilwit met enkele sporen van bruine vlekjes.

Bovendelen: gelijkend op die van Oeverloper. In rui naar winterkleed. Mantelveren, schouderveren (en ook dekveren) met zowel gesleten zomerkleed- als verse winterkleedveren. Gesleten veren met warme goudbruine tint maar mat. Verse veren iets kouder van kleur met grijze tint en meer glanzend. Gesleten mantelveren met opvallende donkere schachtstreep. Verse mantelveren met fijn donker subterminaal bandje. Gesleten schouderveren met donkere tekening, vaak stomp pijlvormig, vormen meest contrasterende patroon van de bovendelen. Verse schouderveren subtiel getekend met fijne donkere schacht en subterminaal bandje (fijne 'ankertjes' vormend). Dekveren hoofdzakelijk gesleten tot heel sterk gesleten met sterk uitgerafelde toppen. Tertiaals gesleten en iets bleker dan dekveren, egaal warmbruin met vooral distaal erg schaarse tekening.

Onderdelen: wit en klein deel van de zijborst met lichtbruine onderton. Zijborst, borst en buik onregelmatig donker lijsterachtig gevlekt. Patroon van de vlekken sterk verschillend van de vogel van Nederland. Vlekjes achter de poten gereduceerd tot fijne streepjes.

Staat en vleugel: afgezien van de lengte leek de staart vergelijkbaar met die van Oeverloper. Hoewel er wel verschillen aanwezig moeten zijn, werden die niet in het veld opgemerkt. Tijdens de zeldzame keren dat de vogel opvloog blijf de vogel typisch laag boven het water. Snelle vleugelslagen werden afgewisseld met stijve glijvluchten. Tijdens de glijvluchten was de opvallend kortere en smallere vleugelstreep goed waar te nemen. Hierdoor had de vogel ten opzichte van de aanwezige oeverlopers minder contrast in de vleugel. Ondervleugel niet goed waargenomen.

Naakte delen: snavel rozig-oranje met ondersnavel duidelijk iets meer neigend naar oranje. Snaveltip donker grijsbruin maar niet scherp afgescheiden. Iris donker. Poten bleek grijsgeel tot rozegeel, duidelijk bleker en bijgevolg wat dikker lijkend (!) dan bij Oeverloper.

Gedrag: De vogel werd hoofdzakelijk foeragerend waargenomen. Tijdens het foerageren pompte hij voortdurend met het achterlijf, net als Oeverlopers dat doen. De Nederlandse vogels deed dit echter erg sporadisch. Hierbij was opvallend dat de poten ver naar achter stonden. De vogel foerageerde schijnbaar dicht tegen de grond dan de aanwezige Oeverlopers. Hierdoor neigde het gedrag van de vogel met momenten richting Temmincks strandloper *Calidris temminckii*.

VERSPREIDING EN STATUS (BAHC)

Amerikaanse Oeverloper *Actitis macularius*, adult zomerkleed. 4 augustus 2011. Antwerpen-Linkeroever (A) (Foto's: Filip De Ruwe)

Naast het typische bolletjespatroon, toont de foto links ook de witte oogring en opvallende wenkbrauwstreef, een korte staartprojectie en bleke poten. In vergelijking met de foto rechts vertoonde de Nederlandse vogel enkele dagen eerder een veel uitgebreider bolletjespatroon op de bovenborst. De oogring was bij onze vogel dan weer veel meer opvallend.

De Amerikaanse Oeverloper is een wijd verspreide soort in Noord-Amerika. Het broedgebied strekt zich uit van Alaska door Canada tot in Newfoundland. De zuidgrens van het broedgebied loopt van Noord-Californië tot in North Carolina. Overwinteren doen ze van de zuidelijke Verenigde Staten tot in Chili en Argentinië (Paulson 2005) maar ook op de Galapagos Eilanden worden geregeld overwinteringen vastgesteld (del Hoyo *et al.* 1996). De populatie, die wordt geschat op 150.000 exemplaren (Paulson 2005), lijkt af te nemen (Hudson *et al.* 2010). Dit totaal-aantal voor de hele Noord-Amerikaanse broedpopulatie is aan de erg lage kant in vergelijking met de populatie van Oeverloper,

waarvan alleen al de broedpopulatie in Noord-, West- en Centraal-Europa op 1.500.000-2.000.000 exemplaren wordt geschat (Delany *et al.* 2009)!

In Europa gebeuren veruit de meeste vaststellingen in het Verenigd Koninkrijk met tot 2009 reeds 164 aanvaarde gevallen, waaronder een mislukt broedgeval in Schotland in 1975. Het aantal waarnemingen lijkt er ook in de lift te zitten, met recordjaren van negen en elf aanvaarde gevallen in respectievelijk 2007 en 2009. De soort wordt er in alle maanden van het jaar genoteerd, maar vooral in de periode augustus-oktober (Hudson *et al.* 2010).

Het Europese vasteland is veel minder goed

bedeeld. In Nederland zijn er nu drie waarnemingen (juli 1975, augustus 1980 en juli 2011). De laatste vogel zat op 30-31 juli 2011 te Rilland (Zeeland), op minder dan 10 km van de Belgische grens ter hoogte van Antwerpen. Ondanks de vrij kleine afstand en een verschil van slechts enkele dagen vergeleken met de Belgische waarneming (ca 21 km) ging het verrassend genoeg met zekerheid om een ander exemplaar! Dit kon worden vastgesteld op basis van het vlekkenpatroon van beide vogels en de tekening op de schouderveren.

In België stond de soort tot nu toe op de B-lijst. Dit wil zeggen dat de soort enkel vóór 1950 werd waargenomen. Er zijn twee heel oude gevallen van exemplaren in Belgische collecties. Het eerste daarvan dateert uit 1883 of 1884 en werd verzameld in Brecht (A). De balg bevindt zich in de collectie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Het tweede geval is uit 1887 en werd verzameld in Zevegem (O). Ook deze balg is te vinden in de collectie van het KBIN.

David Billy Herman
(corresponderend auteur),
Goudstraat 9, B-9000 Gent
david.herman@natuurpunt.be

Joris Elst (BAHC),
Kalmthoutse Steenweg 46,
B-2990 Wuustwezel
joris@elst.be

Referenties

- Delany S., Scott D., Dodman T. & Stroud D. (eds.), 2009. *An Atlas of Wader Populations in Africa and Western Eurasia*. Wetlands International. Wageningen.
del Hoyo J. et al. *A Handbook to the Birds of the World*. Vol. 3
Hudson N. and the Rarities Committee. 2010. Report on rare birds in Great Britain in 2009. *British Birds*. 103(10): 562-638
Paulson D. 2005. *Shorebirds of North America*. Princeton University Press. Princeton

Samenvatting – Abstract - Résumé

Op 4 augustus 2011 werd bij Antwerpen-Linkeroever de eerste levende Amerikaanse Oeverloper *Actitis macularius* voor België waargenomen. Enkele oude balgen dateren van de 19de eeuw en worden thans terug door het BAHC geëvalueerd. Mogelijk spreken we met deze veldwaarneming dus van het eerste aanvaardbare Belgische geval voor deze soort. Het betrof een vogel in zomerkleed.

Spotted Sandpiper at Antwerpen-Linkeroever in August 2011

On 4th August 2011, a Spotted Sandpiper Actitis macularius was observed near Antwerpen-Linkeroever. This being the first record of a living bird as only two collected specimens were known from the 19th century, these are now evaluated by the Belgian rarities

committee (BAHC) again. Depending on the results of this reassessment, this record could become the first for the country. It concerned an adult in summer plumage.

Un Chevalier grivelé sur la rive gauche de l'Escaut à Anvers en août 2011

Le 4 août 2011, le premier Chevalier grivelé Actitis macularius en vie pour la Belgique a été observé sur la rive gauche de l'Escaut à Anvers. Quelques oiseaux naturalisés datant du 19ème siècle sont réévalués par le Comité d'Homologation (BAHC). Il est fort probable que cette observation sur le terrain constitue le premier cas belge homologué. Il s'agissait d'un oiseau en plumage d'été.